

Das Adysh-Tetraevangelium

Neu übersetzt und mit altgeorgischen Paralleltexten verglichen

von

Joseph Molitor

Johannes 1—5

In diesem Heft beginnen wir mit dem Abdruck der lateinischen Übertragung des altgeorgischen Johannesevangeliums. Der Lukastext erscheint demnächst in einer lateinischen Synopse des CSCO und wird deshalb hier nicht publiziert. Ohnehin ist die von M. Brière allein veranstaltete Ausgabe des Lukasevangeliums in der PO^a unbestritten die beste des ganzen Adysh-Tetraevangeliums, auch was den lateinischen Kontext angeht. Und die von Brière nicht berücksichtigten Lukas-Paralleltexte der Chanmetifragmente sind vollständig im folgenden Aufsatz^b zu finden, so daß dem wissenschaftlichen Interesse bei gleichzeitiger Benutzung des Textes bei Brière durchaus gedient wird.

An den Methoden der Übersetzung sowie am Apparat hat sich bei der jetzt beginnenden Folge nichts Wesentliches geändert. Inzwischen ist der ganze Wortschatz des Adysh-Tetraevangeliums und aller Varianten des Opiza- und Tbeth-Codex sowie der Fragmente vollständig verzettelt und durchgearbeitet worden, was der angestrebten Einheitlichkeit der Textform im lateinischen Sprachkleide bestimmt von Nutzen sein dürfte.

Unsere Sigla seien noch einmal aufgeführt: **Ad** = Adysh-Tetraevangelium von 897 aus dem Kloster Schatberd in der armenisch-georgischen Grenzlandschaft Tao-Klardjethien; **Op** = Opiza-Tetraevangelium von 913 aus dem Opiza-Kloster ebenfalls in Tao-Klardjethien; **Tb** = Tbeth-Tetraevangelium von 995 aus dem Apostelkloster zu Tbeth (Schavschethien); **OT** = Op + Tb. Der Text von Ad ist vollständig erhalten, wenn auch einige Blätter durch Abreißen etwas beschädigt sind. Weder Ad noch OT haben jemals die Perikope von der Ehebrecherin (Jo 7,53–8,12) enthalten. Lücken weist nur Op auf, nämlich Jo 6,53b–69a und 19,42–20,15.

Folgende Fragmente des Johannesevangeliums konnten berücksichtigt werden: Die Chanmetifragmente des Grazer Sinailektionars (= **Sin**) [Jo 20,1–31] und von 844 (Tifliser Universitätsbibliothek) [Jo 21,7b–18a,] sodann das Haemetifragment 1329 (Tifliser Universitätsbibliothek) mit den Stücken Jo 1,35–39; 5,33–36a; 6,63b–69; 11,41b–43a.

1,1 A primo (= a principio) fuit Verbum, et Verbum illud fuit cum Deo, et Deus fuit Verbum illud. 2 Hoc fuit ab initio¹ cum Deo. 3 Omne (+ ve)² (= omnia) per illum factum-est, et extra illum nihil factum-est³ quidquid (*verb.* quod quid) factum-est³; 4 per illum⁴ vita fuit et vita illa fuit lumen hominum. 5 Et lumen illud in tenebris (*sg.*) lucet⁵ et tenebrae illae⁶ illi non

^a M. Brière, *La version géorgienne ancienne de l'évangile de Luc d'après les évangiles d'Adich avec les variantes des évangiles d'Opiza et de Tbet* = PO 27,3 (Paris 1955) 279–457. — ^b S. 17ff.

¹ a primo OT. — ² om ve Tb. — ³ confectum-est et praeter illud nec unum quid (= quod) factum-est quantum <quid> factum-est (*verb.* operatum-est *pass*) OT. — ⁴ cum illo OT. — ⁵ paret OT. — ⁶ om illae OT.

(*ver*) [ob]venerunt (= illud assecutae sunt). 6 Et⁷ fuit homo unus⁸ missus per Deum et nomen eius Iohannes (iovane)⁹. 7 Hic venit ad-testimonium¹⁰ ut testimonio-esset propter illud lumen¹¹, ut omnes crederent <foras-> de illo¹²; 8 non <-tamen>¹³ ille fuit lumen, sed ut testimonio-esset propter illud lumen¹⁴. 9 Fuit autem¹⁵ lumen illud¹⁶ verum, quod illuminat omnem hominem ven(ie)ntem ad-regionem (= in mundum); 10 in-regione¹⁷ hac¹⁷ (= in mundo hoc) fuit et regio per illum facta-est (*verb.* operata-est *pass.*)¹⁸, et regio illum non (*ara*)¹⁹ agnovit. 11 In-sua illa²⁰ venit et sui illi²¹ non exceperunt²². 12 Qui²³ autem exceperunt illum²³, tradidit (= dedit) illis potestatem progenies²⁴ Dei esse (fieri), qui credent (crediderint)²⁵ nomini (*nom.*) eius. 13 Qui non ex sanguinibus (sanguine) et²⁶ nec voluntate carnum et²⁶ nec voluntate viri, sed per Deum (= a Deo)²⁷ geniti- (= nati) sunt. 14 Et verbum illud carnale factum-est (*verb.* operatum-est *pass.*) et <per>habitavit nobiscum²⁸, et vidimus gloriam eius, gloriam sicut (= quasi) unigeniti per Patrem (= a Patre), plenum gratia et veritate. 15 Iohannes (iovane) testatur²⁹ propter illum; clamorem-fecit (= exclamavit) et dixit: Hic fuit³⁰ propter quem³¹ dixi: Qui (+ *igi*)³² post me venturus est³³, ante me³⁴ fuit; quia fuit³⁵ (+ *ve*) ante me³⁵. 16 Quia e plenitudine eius recepimus nos omnes³⁶ gratiam pro gratia. 17 Quia lex illa³⁷ manu (manibus) Moysis (mosesi)³⁸ commodata-est³⁹, gratia⁴⁰ et veritas per Iesum Christum (k'riste)⁴¹ facta-est (*verb.* operata-est *pass.*). 18 Deum nemo⁴² (*ver vin*) umquam⁴² vidit; at⁴³ unigenitus Filius⁴⁴, qui est⁴⁵ in-sinu (*pl. t.*) Patris, ille edixit. 19 Et hoc est testimonium Iohannis (iovanesi)⁴⁶, quando⁴⁷ transmiserunt ad-eum (*gen.*) Iudaei a-Ierusalēm sacerdotes et levitae⁴⁷, ut interrogarent illum: Quoniam⁴⁸ quis es? 20 Et⁴⁹ confessus-est et non negavit (*verb.* negotiationem fecit); confessus-est: Quoniam ego non Christus (k'ristē) sum⁵⁰. 21 Et⁵¹ interrogaverunt illum si<-igitur>⁵² quis⁵² es⁵³ tu? Elias (*elia*) es? Et dixit⁵⁴: Non⁵⁵. Propheta ille es⁵⁶ tu⁵⁷? Respondit⁵⁸: Non. 22 Igitur⁵⁹ nuntia nobis: Quis es tu, ut annuntiemus⁶⁰ mittentibus illis⁶¹ nostris. Quid eis-dicemus⁶² propter te? 23 (Iohannes loquitur?)⁶³: Ego vox clamoris

⁷ om et OT. — ⁸ om unus OT. — ⁹ iohane Ad? — ¹⁰ ut-testis OT. — ¹¹ propter lumen illud Op; e lumine illo Tb. — ¹² ex illo OT. — ¹³ om tamen Op*Tb; + a-se (= ipse) OT. — ¹⁴ lumen illud OT. — ¹⁵ om autem OT. — ¹⁶ om illud OT. — ¹⁷ in regione (= mundo) OT. — ¹⁸ confecta-est OT. — ¹⁹ non (*ver*) OT. — ²⁰ om illa OT. — ²¹ illum OT. — ²² excipit (*it.*) (sic!) Op. — ²³ quanti illum exceperunt OT. — ²⁴ filios OT. — ²⁵ credunt OT. — ²⁶ om et OT. — ²⁷ ex Deo OT. — ²⁸ inter nos OT. — ²⁹ testatus-est OT. — ³⁰ est OT. — ³¹ + *igi* OT. — ³² om *igi* Tb. — ³³ venit (*praes.*) OT. — ³⁴ me anterior (*verb.* primus) OT. — ³⁵ prior me est OT. — ³⁶ nos omnes recepimus OT. — ³⁷ om illa OT. — ³⁸ per Moysen (mosēs) Op; ex (= a) Moyse (mosēs) Tb. — ³⁹ nobis-commodata-est Tb. — ⁴⁰ + autem OT. — ⁴¹ k'ristē OT. — ⁴² nequaquam quis OT. — ⁴³ sed OT. — ⁴⁴ Deus Tb. — ⁴⁵ fuit OT. — ⁴⁶ iovanēsi OT. — ⁴⁷ ubi (*temp.*) transmiserunt Iudaei a-Ierusalēm sacerdotes et levitas ad-eum Op. — ⁴⁸ + tu OT. — ⁴⁹ ille autem OT. — ⁵⁰ sum Christus OT. — ⁵¹ + illi OT. — ⁵² igitur quis Op; quis igitur Tb. — ⁵³ esne OT. — ⁵⁴ ille dixit OT. — ⁵⁵ + sum OT. — ⁵⁶ esne Tb. — ⁵⁷ om tu Tb. — ⁵⁸ et ille (om ille Tb) respondit OT. — ⁵⁹ et ei-dixerunt OT. — ⁶⁰ verbum afferamus OT. — ⁶¹ om illis OT. — ⁶² loquēris (= dicis) OT. — ⁶³ et dixit OT.

in-deserto: Rectam⁶⁴ facite viam⁶⁴ Domini, sicut dixit Isaias (esaja)⁶⁵ propheta. 24 Et qui (+ *igi*)⁶⁶ transmissi-sunt, ex Pharisaeis illis fuerunt⁶⁶. 25 Interrogaverunt illum et ei-dixerunt: Et cur⁶⁷ baptizas (*verb.* lumen-das)⁶⁸, si<-igitur> tu non es Christus (k'ristē), et⁶⁹ nec Elias (elia), et⁶⁹ nec propheta ille⁷⁰? 26 Respondit⁷¹ illis Iohannes (iohoane *sic*!) et eis-dixit⁷¹: Ego baptizo vos aqua; inter vos⁷² stat quem (+ *igi*)⁷³ vos non novistis. 27 Qui (+ *igi*)⁷³ post me venturus est, cuius non dignus sum⁷⁴ quomodo-forte⁷⁵ ei-resolvam (*verb.* resolvi *aor.*)⁷⁵ funes (= corrigias) calceamentorum eius. 28 Hoc in Bethabara (bet'raba) fuit trans Iordanem (iordane) ubi (+ *igi*)⁷⁶ Iohannes (iovane)⁷⁶ baptizabat. 29 E crastino spectabat⁷⁷ Iesum quia veniebat⁷⁷ ad-eum et dixit: Ecce en⁷⁸ agnus (2°: *verb.* aries)⁷⁹ ille⁸⁰ Dei, qui exterminabit⁸¹ peccata regionis (= mundi). 30 Hic est propter quem (+ *igi*) ego loquebar⁸²: Post me venit (*praes.*) homo, qui ante me⁸³ fuit, quia fuit⁸⁴ ante (+ *ve*) me⁸⁴. 31 Et⁸⁵ ego non noveram illum, sed ut manifestetur in-Israel⁸⁶, propter hoc veni ego aqua baptizare (*term.*). 32 Testatus-est Iohannes (iovane)⁸⁷ et dixit: Spectabam⁸⁸ Spiritum illum⁸⁸, quia⁸⁹ descendebat sicut columba⁸⁹ a-<super>caelo, et permansit super illum. 33 Et ego⁹⁰ non noveram illum; sed qui misit me baptizare (*term.*) aqua, ille dixit mihi: Super quem videbis Spiritum illum⁹¹ descendentem et permanentem (*verb.* permansum) super illum, ille est qui baptizabit (*fut. I.*)⁹² Spiritu sancto. 34 Et ego vidi⁹³ et testatus-sum quoniam⁹⁴ hic est Filius ille⁹⁵ Dei. 35 E crastino⁹⁶ stetit⁹⁷ Iohannes (iovane) et ex discipulis eius duo. 36 Et spectabat⁹⁸ Iesum quia⁹⁹ veniebat⁹⁹, dixit: Ecce in¹⁰⁰ Christus (k'ristē)¹⁰¹ agnus (2°: *verb.* aries)¹⁰² Dei. 37 Audierunt¹⁰³ ex¹⁰⁴ illo¹⁰⁴ duo illi discipuli quia¹⁰⁵ loquebatur¹⁰⁵ et <intro>-secuti-sunt¹⁰⁶ Iesum¹⁰⁷. 38 Reversus-est¹⁰⁸ Iesus et¹⁰⁹ vidit illos quia¹¹⁰ <intro>secuti-sunt¹¹⁰ illum¹¹¹; dixit¹¹² illis: Quid quaeritis? Illi¹¹³ dixerunt illi: Rabbi (rabi) quod edisseritur¹¹⁴ »magister« (*praed.*), ubi est¹¹⁵ diversorium tuum¹¹⁵? 39 Dixit illis: Venite et videte. Venerunt¹¹⁶ et viderunt ubi fuit¹¹⁷ diversorium eius¹¹⁷, et cum illo retardati-sunt (= transege-

⁶⁴ dirigite vias OT. — ⁶⁵ esaja OT. — ⁶⁶ transmissi illi fuerunt ex Pharisaeis OT. — ⁶⁷ propter quid OT. — ⁶⁸ + tu OT. — ⁶⁹ om et OT. — ⁷⁰ om ille OT. — ⁷¹ dixit illis Iohannes (iohane Tb, iovane Op) OT. — ⁷² + autem OT. — ⁷³ om *igi* OT. — ⁷⁴ sum dignus OT. — ⁷⁵ ut resolvam OT. — ⁷⁶ ubi (+ *igi*) fuit Iohannes (iovane) et OT. — ⁷⁷ vidit Iohannes (ioane) Iesum venientem OT. — ⁷⁸ om en OT. — ⁷⁹ agnus 1° Op'. — ⁸⁰ om ille OT. — ⁸¹ [as]sumet (= tollet) OT. — ⁸² dixi OT. — ⁸³ primum (= prius; prior Tb) me OT. — ⁸⁴ anterior (*verb.* prim-iior) me est OT. — ⁸⁵ om et OT. — ⁸⁶ in-Ierusalēm Op. — ⁸⁷ ioane OT. — ⁸⁸ quia vidi Spiritum Dei OT. — ⁸⁹ ut-columbam descendentem OT. — ⁹⁰ ego autem Tb; ego Op. — ⁹¹ om illum OT. — ⁹² baptizabit (*fut. II.*) OT. — ⁹³ videbo Op. — ⁹⁴ quia OT. — ⁹⁵ om ille Op. — ⁹⁶ crastino (*verb.* crastini) die OT 1329. — ⁹⁷ + rursum OT 1329. — ⁹⁸ et (om et Op) respexit OT 1329. — ⁹⁹ cum ambularet ille et OT 1329. — ¹⁰⁰ om en OT 1329. — ¹⁰¹ k'ristē Tb 1329; om Op'. — ¹⁰² agnus 1° OT 1329. — ¹⁰³ et audierunt OT 1329. — ¹⁰⁴ eum OT 1329. — ¹⁰⁵ cum loqueretur hoc (illud 1329) OT 1329. — ¹⁰⁶ sequebantur OT 1329. — ¹⁰⁷ illum 1329. — ¹⁰⁸ conversus-est OT 1329. — ¹⁰⁹ om et Tb 1329. — ¹¹⁰ cum sequerentur OT 1329. — ¹¹¹ om illum 1329. — ¹¹² et dixit OT 1329. — ¹¹³ + autem OT 1329. — ¹¹⁴ interpretatur (*pass.*) OT 1329. — ¹¹⁵ commoraris OT 1329. — ¹¹⁶ et ierunt OT. — ¹¹⁷ commorabatur OT 1329.

runt)¹¹⁸ in illo¹¹⁹ die, quia¹²⁰ tempus (=hora) fuit ut (=quasi) decimum (=decima). 40 Fuit Andreas (andria)¹²¹ frater Petri (petresi)¹²² unus ex duobus illis¹²³ qui audierunt ex (=a) Iohanne (iohane)¹²⁴, et <intro>secuti sunt¹²⁵ vestigium eius¹²⁵. 41 Invenit ille¹²⁶ prius (=primum)¹²⁷ fratrem illum¹²⁸ suum Simonem (simon), et dixit illi: Invenimus Messiam (mesia) quod edisseritur¹²⁹ Christus (k'ristē). 42 Hic conduxit illos¹³⁰ ad Iesum (*gen.*). Respexit illum Iesus et ei dixit: Tu esne¹³¹ Simon filius Jonae (ionajsi)? Tibi [nomen] dicitur¹³² Cepha (kep'a), quod edisseritur Petra. 43 E crastino ut¹³³ volebat prodire (*term.* = exire)¹³⁴ ad Galilaeam¹³⁵, invenit Philippum (p'ilipē)¹³⁶ et dixit illi Iesus: Insequere me. 44 Et fuit¹³⁷ Philippus (p'ilipe) a-Bethsaida (bet'saida) a-civitate¹³⁸ Andreae (andriajsi) et Petri (pētresi)¹³⁹. 45 Invenit Philippus (p'ilipe) Nathanael (nat'anaeli)¹⁴⁰ et dixit illi: propter¹⁴¹ quem (= de quo)¹⁴¹ descripsit Moyses (mose) in lege illa¹⁴² et prophetae, invenimus Iesum filium Ioseph (ioseph'isi)¹⁴³ a-Nazareth. 46 Dixit¹⁴⁴ illi Nathanael (nat'anael): Et¹⁴⁵ a Nazareth <esse> potest num¹⁴⁶ quid bonum¹⁴⁷ quidquam¹⁴⁷ esse (*term.*)? Dixit illi Philippus (p'ilipē)¹⁴⁸: Veni et vide! 47 Ut-primum vidit¹⁴⁹ Iesus Nathanael (nat'anaeli)¹⁵⁰, quia¹⁵¹ veniebat¹⁵¹ ad eum (*gen.* = ad se), dixit¹⁵² propter illum (= de illo)¹⁵²: Ecce vere Israelita (israēliteli)¹⁵³, quocum dolus non est. 48 Dixit illi Nathanael (nat'anael): Unde nosti me¹⁵⁴? Respondit Iesus et dixit illi: Antequam¹⁵⁵ Philippus (p'ilipe) <trans>vocaret te (*verb.* usque ad Philippi transvocationem tuam)¹⁵⁵ quia¹⁵⁶ fuisti subter ficu illa¹⁵⁷, vidi te. 49 Respondit¹⁵⁸ Nathanael (nat'anael) et ei dixit¹⁵⁹: Rabbi (rabi), tu esne¹⁶⁰ Filius Dei? Tu es Rex Israel (israēl). 50 Respondit illi¹⁶¹ Iesus et ei dixit¹⁶²: Propter hoc¹⁶³ quia dixi tibi quoniam vidite subter ficu illa¹⁶⁴, et credis; grandius¹⁶⁵ adhuc hoc¹⁶⁵ videbis. 51 Et dixit illi: Profecto¹⁶⁶ (mart'liad) iustum (mart'ali)¹⁶⁶ loquor vobis, videbitis caelos apertos et angelos Dei, quia¹⁶⁷ ascendent et descendet¹⁶⁷ super Filium hominis.

2,1 Et in-tertia die nuptiae (*sg.*) fuerunt (*sg.*) in-Cana (kana) Galilaeae, et ibi fuit mater Iesu (iesujsi). 2 <Trans>appellaverunt Iesum et discipulos quoque¹ eius in-nuptias illas (*sg.*). 3 Et in-deficiente² vino² dixit mater³

¹¹⁸ permanserunt OT 1329. — ¹¹⁹ in illo OT 1329. — ¹²⁰ et OT. — ¹²¹ andrea OT. — ¹²² simon petrēsi OT. — ¹²³ om illis OT. — ¹²⁴ iovanē OT. — ¹²⁵ sequebantur illum OT. — ¹²⁶ hic Tb. — ¹²⁷ primum (*adv.*) OT. — ¹²⁸ om illum OT. — ¹²⁹ est interpretatione OT. — ¹³⁰ illum OT. — ¹³¹ es OT. — ¹³² vocabitur OT. — ¹³³ om ut OT. — ¹³⁴ exire (*term.*) Op; exire (*nom.*) Tb. — ¹³⁵ + et OT. — ¹³⁶ p'ilipe Tb. — ¹³⁷ fuit autem OT. — ¹³⁸ e civitate OT. — ¹³⁹ petrēsi OT. — ¹⁴⁰ nat'anael Tb. — ¹⁴¹ quem (ōv) OT. — ¹⁴² om illa OT. — ¹⁴³ iosebisi OT. — ¹⁴⁴ et dixit Op. — ¹⁴⁵ om et OT. — ¹⁴⁶ possibile estne OT. — ¹⁴⁷ boni cuiusquam OT. — ¹⁴⁸ p'ilipe OT. — ¹⁴⁹ cum vidit OT. — ¹⁵⁰ nat'anaeli OT. — ¹⁵¹ venientem OT. — ¹⁵² et dixit OT. — ¹⁵³ israiteli OT. — ¹⁵⁴ me-nosti Op. — ¹⁵⁵ priusquam (prius[quam]Op) Philippus (p'ilipē) vociferaretur (= vocaret) te OT. — ¹⁵⁶ cum OT. — ¹⁵⁷ om illa OT. — ¹⁵⁸ + illi Op. — ¹⁵⁹ + illi Tb. — ¹⁶⁰ es OT. — ¹⁶¹ om illi OT. — ¹⁶² + illi OT. — ¹⁶³ om propter hoc OT. — ¹⁶⁴ om illa OT. — ¹⁶⁵ maius hoc (his Op) OT. — ¹⁶⁶ amen amen OT. — ¹⁶⁷ ascendentes et descendentes OT.

¹ om quoque OT. — ² dum defecit vinum OT. — ³ Iesu (*dat.*) mater eius OT. —

Iesu (*dat.*)³: Vinum non habent. 4 Dixit illi Iesus: Quid iacet⁴ [penes] te et [penes] me (*verb.* tuum et meum)⁴, mulier⁵? Nondum pervenit (*verb.* perventum est) tempus meum (= hora mea). 5 Dixit mater eius ministris illis: Quid (= quod)⁶ dixerit vobis, facite. 6 Ibi steterunt⁷ crateres [qui] marmoris (= marmorei)⁷ sex ut-emundatores (*term.*)⁸ Iudaeorum illorum⁸; infunditur (*it.*)⁹ (= continet) singulus (*sic!*) ex illis duas aut <si = fortasse> tres mensuras (*praed.*)⁹. 7 Dixit¹⁰ illis Iesus: Implete¹¹ crateres istos¹² aquā. Et impleverunt illos¹³. 8 Et dixit illis: Amovete¹⁴ et afferte panis domino (= architriclino) et¹⁵ principi huius templi (= aedis)¹⁵. Et illi¹⁶ attulerunt. 9 Et ut-primum gustum vidit (= gustavit) princeps¹⁷ ille¹⁷ aquam illam ad-vinum¹⁸ (= in vinum) subversam¹⁸, et non sciebat¹⁹ unde fuit, at ministri illi tantum²⁰ sciebant²¹, respondit²² sponso illi princeps ille illius templi (= aedis)²². 10 Et ei-dixit: Omnis homo bonum vinum prius²³ ministrat (*it.*)²³ et quando²⁴ inebriantur (*it.*) tunc inutile (= malum)²⁵ quoque. Tu²⁶ conservasti vinum bonum²⁷ hactenus (*verb.* us[que] ad hic *adv.* = moak'amde)²⁸. 11 Hoc fecit²⁹ initium²⁹ prodigiorum (= signorum) Iesus in-Cana Galilaeae, et manifestavit³⁰ gloriam suam, et crediderunt in-eum (*gen.*) discipuli eius. 12 Post hoc de<orsum>venit³¹ Iesus ad-Capharnaum (k'apernaom)³², ille ipse³³ et mater eius et fratres eius³⁴, et ibi fuit³⁵ non multos dies (*praed.*). 13 Et fuit³⁶ dies-festus ille Iudaeorum appropinquatus (= appropinquaverat)³⁶ et ascendit (*aor.*) Iesus ad-Ierusalēm. 14 Et invenit in-templo³⁷ illo quia³⁸ vendebant boves (*verb.* vaccam *sg.*) et oves (*sg.*) et columbas (*sg.*) et nummulos (*sg.*) mutantes (= nummularios) quia sederunt³⁸. 15 Et operatus-est (= fecit) flagellum funis³⁹ et exegit⁴⁰ (= eiecit) omnem e templo⁴⁰, et⁴¹ oves (*sg.*) et boves (*verb.* vaccam)⁴², et aes⁴³ seminis-venditorum (mißverstandenes ζυμμιλιδιον!) illorum eis-dispersit⁴³, et mensas (*coll.*) illas evertit⁴⁴. 16 Et qui⁴⁵ (+ *igi*) columbas

⁴ est mihi (*verb.* ad-me) et tibi (*verb.* ad-te) OT. — ⁵ + quia Op. — ⁶ quod[cum]que OT. — ⁷ fuerunt ibi hydriae lapidis stantes OT. — ⁸ similiter secundum emundationem illam Iudaeorum OT. — ⁹ in-quos infundunt (*it.*) mensuras binas vel ternas OT. — ¹⁰ et dixit OT. — ¹¹ supplete OT. — ¹² hydrias istas OT. — ¹³ illas ore ad-os (= ad summum labrum) OT. — ¹⁴ supplete (= haurite) nunc OT. — ¹⁵ om et principi huius templi (= aedis) OT. — ¹⁶ illi autem OT. — ¹⁷ panis dominus OT. — ¹⁸ quae vinum facta-est (*verb.* operata-est *pass.*) OT. — ¹⁹ noverat Op. — ²⁰ om tantum OT. — ²¹ + qui impleverunt aquā OT. — ²² advocavit panis dominus ille (om ille Tb) sponsum illum OT. — ²³ primum praesistit (*it.* = ponit) OT. — ²⁴ ubi (*temp.*) OT. — ²⁵ magis-nefarium (= peius) OT. — ²⁶ + autem OT. — ²⁷ bonum vinum Op. — ²⁸ hactenus (*verb.* us[que] ad hic *adv.* = ak'amomde) OT. — ²⁹ operatus est ut-initium OT. — ³⁰ eis-manifestavit Op. — ³¹ ascendit (*aor.*) Op. — ³² kap'ernaum Op; kapernaum Tb. — ³³ om ipse OT. — ³⁴ + et discipuli eius cum illo OT. — ³⁵ permansit OT. — ³⁶ appropinquatum fuit (= appropinquaverat) Paska (pask'aj) illud Iudaeorum OT. — ³⁷ in templo OT. — ³⁸ venditores (venditorem Tb) boum (*verb.* vaccarum) et ovium et columbarum et nummularios sedentes OT. — ³⁹ e funibus Op. — ⁴⁰ omnem exegit a-templo OT. — ⁴¹ om et OT. — ⁴² boves (*sg.*) et oves (*sg.*) OT. — ⁴³ nummulos (*gen. sg.*) ementium (metientium = mercatorum Tb) illorum effudit aes OT. — ⁴⁴ eis-evertit OT. — ⁴⁵ columbarum (*sg.*) venditoribus illis OT.

(sg.) vendebant⁴⁵ dixit⁴⁶ illis⁴⁶: Efferte⁴⁷ istud⁴⁷ hinc et ne conficiatis⁴⁸ domum patris⁴⁹ ut-forum⁴⁹. 17 Tunc⁵⁰ recordati-sunt discipuli illi⁵⁰ eius⁵¹ quoniam⁵² scriptum est: Invidia (= zelus) domus tuae comedit⁵³ me. 18 Responderunt Iudaei illi⁵⁴ et dixerunt illi (dat.): Quid (= quod) prodigium (= signum) ostendes⁵⁵ nobis quia istud⁵⁶ operaris (= facis)? 19 Respondit Iesus et eis-dixit⁵⁷: Destruite⁵⁸ templum hoc et in-tertia die erigam⁵⁹ istud. 20 Dixerunt illi (dat.) Iudaei illi⁶⁰: In-quadragesima et sex annis (sg.) exaedificatum-est templum istud⁶¹, et tu in-tribus diebus (sg.)⁶² eriges⁶³ hoc⁶⁴? 21 Ille⁶⁵ autem loquebatur (= dicebat) ut-templum⁶⁶ carnes illas suas⁶⁶. 22 Et quando⁶⁷ surrexit a-mortuis, recordati-sunt discipuli (verb. recordatum-est (pass.) discipulis) eius quoniam⁶⁸ hoc⁶⁹ est quod (+ igitur)⁶⁹ loquebatur et crediderunt Scripturae (verb. [id] scripti)⁷⁰ et verbo (verb. [id] verbi)⁷⁰ illi (dat.) quod dixit⁷¹ Iesus. 23 Et ut⁷² fuit⁷³ in-Ierusalēm in-die-festo⁷⁴ illo⁷⁴ multi crediderunt nomen⁷⁵ (= in nomine) eius⁷⁵, quia spectabant prodigia (= signa) illa⁷⁶ quae operabatur (= faciebat). 24 Ipse⁷⁷ autem Iesus nihil⁷⁸ fidem-faciebat (= credebat) se⁷⁹ (verb. caput suum) illis⁷⁹ propter hoc⁸⁰, quia⁸¹ a-se sciebat⁸¹ quia omnes sciebant⁸² illum. 25 Et nec⁸³ necesse-erat quid⁸⁴ (= quoddam) illi quomodo-forte testatus-est (= testaretur)⁸⁴ aliquis (= quis) propter hominem illum (= de homine illo); quia⁸⁵ a-se sciebat⁸⁶ quid fuit (= esset) cum homine illo.

3,1 Et¹ fuit homo unus² ex Pharisaeis illis³, Nicodemus (nikodemoz) nomen eius⁴, princeps Iudaeorum. 2 Hic venit ad-eum (gen.)⁵ nocte (praed.)⁵, et dixit illi: Rabbi (rabi), scimus⁶ quia per (De)um (= a Deo) missus es⁷ tu⁸ ut-magister, quia nemini potestas-est (= nemo potest) huiusmodi (= talia)⁹ prodigia (= signa) facere⁹, quae tu operaris, si non (= nisi)¹⁰ Deus erit¹¹ cum illo. 3 Respondit Iesus et dixit illi: Profecto¹² (mart'liad) iustum (mart'ali)¹² loquor tibi, si¹³ non (= nisi) quis¹³ gignetur (= nascetur)

⁴⁶ eis-dixit OT. — ⁴⁷ tollite (tolle Op) hoc OT. — ⁴⁸ faciatis OT. — ⁴⁹ + mei ut-domum (term.) fori OT. — ⁵⁰ et recordatum-est (pass.) discipulis illis (= recordati sunt discipuli illi) OT. — ⁵¹ om eius OT. — ⁵² quia OT. — ⁵³ comedit OT. — ⁵⁴ om illi Op. — ⁵⁵ ostendis OT. — ⁵⁶ hoc OT. — ⁵⁷ dixit illis OT. — ⁵⁸ solvite OT. — ⁵⁹ suscitabo OT. — ⁶⁰ om illi OT. — ⁶¹ hoc OT. — ⁶² diebus (pl.) OT. — ⁶³ suscitabis OT. — ⁶⁴ istud OT. — ⁶⁵ om ille Op. — ⁶⁶ propter templum corpus suum (corporis eius Tb) OT. — ⁶⁷ ubi (temp.) OT. — ⁶⁸ quia OT. — ⁶⁹ propter hoc OT. — ⁷⁰ libro (verb. [id] libri) et verbo (verb. [id] verbi) OT. — ⁷¹ + illis OT. — ⁷² ubi (temp.) OT. — ⁷³ + ille OT. — ⁷⁴ in-Paska (pask'a) illo in-die-festo OT. — ⁷⁵ [id] nominis eius OT. — ⁷⁶ eius OT. — ⁷⁷ a-se (= ipse) OT. — ⁷⁸ neminem Op; non Tb. — ⁷⁹ illis a-semetipso OT. — ⁸⁰ om propter hoc OT. — ⁸¹ om quia a-se sciebat OT. — ⁸² noverant OT. — ⁸³ quia (om quia Tb) non OT. — ⁸⁴ ut testaretur OT. — ⁸⁵ + ille OT. — ⁸⁶ noverat OT.

¹ om et OT. — ² aliquis (= quidam) homo OT. — ³ om illis OT. — ⁴ a-nomine (= nomine) Nicodemus (nikodemoz Op; nikodemos Tb) OT. — ⁵ ad- Iesum (gen.) nocte Op; nocte ad-Iesum (gen.) Tb. — ⁶ novi OT. — ⁷ venisti (verb. ventus es) OT. — ⁸ om tu OT. — ⁹ prodigia (= signa) haec operari OT. — ¹⁰ si (-igitur)-forte (om forte Tb) non OT. — ¹¹ fuit (= esset) OT. — ¹² amen amen OT. — ¹³ si (-igitur) aliquis non OT.

desuper¹⁴, non (*ver* = $\mu\eta$) intrabit¹⁵ in-regnationem (= in regnum)¹⁵ Dei. 4 Dixit illi Nicodemus (nikodemoz)¹⁶: Quomodo <esse>potest¹⁷ homo Senior (= senex) desuper gigni (= nasci)¹⁷ (*verb.* hominis Senioris desuper genus)? <esse>potest-num¹⁸ in-ventrem matris suae secundo intrare (*term.*) et progigni (= pronasci)¹⁹? 5 Respondit Iesus et ei-dixit²⁰: Profecto (mart'liad) iustum (mart'li)²¹ loquor tibi, si<-igitur>²² non (= nisi) quis²² gignetur (= nascetur) ex aqua et ex Spiritu, non (*ver*) intrabit in-regnationem (= regnum) Dei. 6 Quia²³ genitum (= natum, natus)²⁴ ex carnibus (= corpore) caro est, et genitum (= natum)²⁴ ex spiritu spiritus est. 7 Tu²⁵ ne mireris²⁶ quia dixi tibi²⁷: Quoniam²⁸ fas est (= oportet) vobis gigni²⁹ (*nom.* = nasci) desuper²⁹. 8 Quia³⁰ ventus³¹ ubi vult flat (*praes.*)³¹, et vocem eius audis³², non autem scis³² unde venit (*praes. cons.*)³³, aut quo ambulat (*praes. cons.* = vadit)³⁴; isto[-modo] quoque³⁵ omnis genitus (= natus, natum) ex spiritu. 9 Respondit Nicodemus (nikodemus)³⁶ et dixit illi³⁷: Quomodo <esse>potest³⁸ istud³⁹ fieri (esse)? 10 Respondit⁴⁰ Iesus et ei-dixit⁴⁰: Tu es magister Israelis (israēlisaj), et istud⁴¹ non nosti⁴²? 11 Profecto (mart'liad) iustum (mart'li)⁴³ loquor tibi⁴⁴, quia⁴⁵ quid (= quod)⁴⁶ scimus⁴⁷ hoc⁴⁸ loquimur, et quid (= quod)⁴⁶ vidimus testamur, et testimonium illud⁴⁹ nostrum⁵⁰ non excipitis. 12 Nunc⁵¹ autem⁵¹ terrenum (*verb.* [quod] terrae) hoc adhuc⁵² dixi⁵³ vobis, et non creditis; quomodo⁵⁴ igitur⁵⁴ caeleste (*verb.* [quod] <super>caeli) dixero⁵⁵ vobis⁵⁵, credetis? 13 Et nemo gressus-est-ad (= ascendit) ad-caelum⁵⁶ nisi⁵⁶ qui (+ *igi*)⁵⁷ degressus-est a-caelo, Filius hominis qui⁵⁸ est in caelis⁵⁸. 14 Et sicut⁵⁹ Moyses (mose) exaltavit serpentem illum⁶⁰ in-deserto illo⁶¹, isto[-modo]⁶² exaltari (*term.*) fas est (= oportet)⁶³ Filium hominis. 15 Quia⁶⁴ omnis⁶⁴ qui credit⁶⁵ [in] illum (*verb.* cui credibilis-erit ille) accipiet⁶⁶ vitam aeternam. 16 Quia hoc [-modo]⁶⁷ perdilexit Deus regionem (= mundum), donec (= ut)⁶⁸ Filium⁶⁹ suum unigenitum (*verb.* soligenitum) super⁷⁰ illam tradidit (= dedit)⁷⁰, quia⁷¹

¹⁴ secundo OT. — ¹⁵ potestas-ei-est (= potest) videre regnationem (= regnum) OT. — ¹⁶ nikodemus Tb. — ¹⁷ potestas-est gigni (om gigni Tb) homini seni (+ gigni Tb) OT. — ¹⁸ num igitur possibile estne OT. — ¹⁹ secundo gigni (= nasci) OT. — ²⁰ dixit illi OT. — ²¹ amen amen OT. — ²² si<-igitur> aliquis non OT. — ²³ om quia OT. — ²⁴ + illud (ille) OT. — ²⁵ om tu OT. — ²⁶ + hoc OT. — ²⁷ vobis Tb. — ²⁸ om quoniam OT. — ²⁹ secundo gigni (*term.*) OT. — ³⁰ om quia Tb. — ³¹ spiritus quocumque vult flat (*praes. cons.*) OT. — ³² audias sed non scis (novistis Tb) OT. — ³³ venit (*praes.*) OT. — ³⁴ ambulat (*praes.*) OT. — ³⁵ hoc-modo est OT. — ³⁶ nikodēmos Op; nikodēmos Tb. — ³⁷ ei-dixit OT. — ³⁸ possibile est OT. — ³⁹ hoc OT. — ⁴⁰ dixit illi Iesus OT. — ⁴¹ hoc OT. — ⁴² nosti-ne OT. — ⁴³ amen amen OT. — ⁴⁴ vobis Tb. — ⁴⁵ om quia Op. — ⁴⁶ quod OT. — ⁴⁷ novimus OT. — ⁴⁸ om hoc OT. — ⁴⁹ om illud OT. — ⁵⁰ meum Op. — ⁵¹ si<-igitur> OT. — ⁵² om hoc adhuc OT. — ⁵³ nuntiavi OT. — ⁵⁴ si<-igitur> Tb. — ⁵⁵ nuntiabo vobis OT; + et Op; + quomodo <num> Tb. — ⁵⁶ ad-<super>caelum at (= nisi) OT. — ⁵⁷ om *igi* Tb. — ⁵⁸ om qui est in caelis OT. — ⁵⁹ + *igi* OT. — ⁶⁰ om illum OT. — ⁶¹ om illo OT. — ⁶² isto-modo Tb. — ⁶³ fas est exaltari OT. — ⁶⁴ ut OT. — ⁶⁵ credent Tb. — ⁶⁶ habeat Op; habeant Tb. — ⁶⁷ hoc-modo OT. — ⁶⁸ quoniam (= ita-ut) OT. — ⁶⁹ + quoque OT. — ⁷⁰ commodavit illi (*dat.*) OT. — ⁷¹ ut OT.

omnis qui credet [in] illum non peribit⁷², sed accipiet⁷² vitam aeternam. 17 Quia non isto [-modo]⁷³ misit Deus Filium suum ad-regionem (= in mundum), ut-forse⁷⁴ <per>iudicavit (= iudicet)⁷⁴ regionem (= mundum), sed ut salvet⁷⁵ regionem (= salvetur mundus) <foras->de illo (= per illum)⁷⁶. 18 Qui credet [in] illum non <per>iudicabitur⁷⁷, et⁷⁸ qui⁷⁸ non credet [in] illum⁷⁹, nunc (+ ve) (= iam) <per>iudicatus est, quia non credidit [in] nomine (nom.) unigeniti⁸⁰ Filii Dei. 19 Et hoc est iudicium, quia lumen venit ad-regionem (= in mundum), quia⁸¹ perdilexerunt (= amaverunt) homines tenebras magis⁸² quam⁸² lumen; quia fuerunt opera eorum mala. 20 Quia omnis qui operatur (praes. cons.)⁸³ malum, ei-odio-est (praes. cons.)⁸³ lumen, et non venit (it.)⁸⁴ ad-lumen⁸⁵, ut non convincantur (= arguantur) opera eius. 21 Qui autem facit (praes. cons.)⁸⁶ veritatem⁸⁷, venit (it.) ad-lumen⁸⁸ ut permanifestentur⁸⁹ opera eius, quia per Deum facta (verb. operata pass.) sunt. 22 Post hoc venit Iesus et discipuli eius in-terram⁹⁰ illam⁹⁰ Iudaeae, et ibi se-vertebat (= versabatur)⁹¹ una-cum discipulis⁹¹ et baptizabat (verb. lumen dabat). 23 Ibi⁹² fuit Iohannes (iohane)⁹³ quoque⁹⁴ in-Enon (enhon)⁹⁵ iuxta (verb. propinque c. dat.) Salim⁹⁶, quia aquae multae⁹⁷ fuerunt ibi, et venerunt⁹⁸ et baptizabantur (verb. lumen [ac]-cipiebant). 24 Quia nondum iniectus-erat⁹⁹ Iohannes (iohane)¹⁰⁰ in-carcerem. 25 Fuit autem¹⁰¹ conquisitio (= quaestio) discipulorum¹⁰² illorum¹⁰² Iohannis (iovanesi)¹⁰³ ad<versus> Iudaeos¹⁰⁴ propter emundationem (= de purificatione). 26 Venerunt ad-Iohannem (iohanē) (gen.)¹⁰⁵ et dixerunt illi (dat.): Rabbi (rabi), qui (+ igi) fuit tecum trans Iordanem, propter quem tu testatus-es, ecce ille baptizat et omnes eunt¹⁰⁶ ad-eum. 27 Respondit Iohannes (iovane) et eis-dixit¹⁰⁷: Non (ver = μή) praevalens est (= potest) homo accipere (term.) a-semetipso (verb. a-capite suo) nihil (= quicquam)¹⁰⁸ si non (= nisi) commendatum erit¹⁰⁸ a-<super>caelo desuper¹⁰⁹. 28 Vos a-se (= ipsi) testes estis mihi (verb. ad-me)¹¹⁰ quia dixi vobis: Quoniam¹¹¹ non sum ego Christus (k'ristē)¹¹², sed missus sum ante illum. 29 Quia¹¹³ cui est (praes. cons.) sponsa, ille est (praes. cons.) sponsus¹¹³; amator¹¹⁴ autem sponsi illius qui stat (praes. cons.) et audit (praes.

⁷² pereat sed habeat OT. — ⁷³ om isto [-modo] OT. — ⁷⁴ ut <per>iudicet OT. — ⁷⁵ vivat (= salvetur) regio (= mundus) OT. — ⁷⁶ per illum OT. — ⁷⁷ iudicabitur OT. — ⁷⁸ qui autem OT. — ⁷⁹ om [in] illum OT. — ⁸⁰ om unigeniti OT. — ⁸¹ et OT. — ⁸² quam adhuc OT. — ⁸³ malum operatur (praes.), ei-odio-est (praes.) Tb; operatur (praes. cons.) malum, odio-est illi Op. — ⁸⁴ venit (praes.) Tb; veniet (?) Op. — ⁸⁵ in-lumen OT. — ⁸⁶ operatur (praes. cons.) OT. — ⁸⁷ verum OT. — ⁸⁸ in-lumen OT. — ⁸⁹ manifesti fiant (sint) OT. — ⁹⁰ ad-terram OT. — ⁹¹ commorabatur cum illis OT. — ⁹² om ibi OT. — ⁹³ iovane OT. — ⁹⁴ + et baptizabat OT. — ⁹⁵ enon Tb; enos Op. — ⁹⁶ Salem OT. — ⁹⁷ perquam OT. — ⁹⁸ veniebant + multi OT. — ⁹⁹ iniectus fuit OT. — ¹⁰⁰ iovane Op; ad-carcerem Iohannes (iovane) Tb. — ¹⁰¹ et fuit OT. — ¹⁰² ex discipulis OT. — ¹⁰³ iovanēsi OT. — ¹⁰⁴ cum Iudaeis OT. — ¹⁰⁵ iovanē OT. — ¹⁰⁶ intrant Tb. — ¹⁰⁷ dixit illis OT. — ¹⁰⁸ nec unum si<-igitur> non est commodatum (commodatum est Tb) OT. — ¹⁰⁹ om desuper OT. — ¹¹⁰ testificamini mihi Op; mihi-testificamini Tb. — ¹¹¹ om vobis quoniam OT. — ¹¹² k'riste Tb. — ¹¹³ qui habet sponsam ille (om ille Tb) sponsus est (praes.) OT. — ¹¹⁴ amicus OT.

cons.)¹¹⁵ eum (*gen.*) cum-gaudio gaudet (*praes. cons.*) voce (*dat.*) illius sponsi¹¹⁶. Nunc¹¹⁷ hoc gaudium quod meum est¹¹⁸ consummatum est. 30 Eum fas est (= oportet) accrescere (*nom.*; *verb.* eius accrementum) et me (*verb.* ad-me = mihi) <per>deficere (= minui)¹¹⁹. 31 Desursumveniens¹²⁰ omnibus insuper (ἄνω)¹²¹ est. Qui¹²² ex terra hac est¹²² ex terra est et terrena (*verb.* [quod] terrae) loquitur. Qui¹²³ a-<super>caelo descendit¹²³, 32 Quod-[cum]que¹²⁴ vidit et audivit testatur¹²⁵, et testimonium illud¹²⁶ eius nemo excipit¹²⁷. 33 Qui accipiet testimonium sibi (*verb.* ad-eum)¹²⁸ <ob>signavit¹²⁹ quoniam Deus verus (= verax) est. 34 Quia quem (+ *igi*)¹³⁰ Deus misit¹³¹ verba Dei loquitur; quia non cum-modo (= ad mensuram) tradidit¹³² Deus spiritum illum¹³³. 35 Patri carus-est Filius (= Pater diligit Filium) et omne tradidit¹³⁴ in-manibus eius. 36 Qui credet [in] Filium, accipiet¹³⁵ vitam aeternam, et¹³⁶ qui non credet [in] Filium non videbit¹³⁶ vitam, sed ira Dei permanebit¹³⁷ super illum.

4,1 Ut-primum animadvertit Dominus quoniam¹ audierunt Pharisei illi² quia³ Iesus⁴ plures discipulos-facit⁴ et baptizat magis⁵ Iohanne (iothane)⁵. 2 non-<tamen>⁶ a-se (= ipse) Iesus baptizabat, sed discipuli eius, 3 reliquit Iudaeam (huriastani) terram⁷ et ivit⁸ deinde⁸ ad-Galilaeam. 4 Et⁹ fuit ei (*verb.* ad-eum) pertranseundum in-Samariam⁹. 5 Ivit¹⁰ ille¹¹ in-civitatem¹² unam Samaritanorum (samariteli)¹², cui¹³ nomen dictum est¹³ Sychar (swik'ar) iuxta (*verb.* propinque c. dat.) castellum illud¹⁴ quod tradidit Iacob (iakob) filio¹⁵ suo Ioseph (ioseph)¹⁵. 6 Et ibi fuit¹⁶ fons unus¹⁷ Iacob (iakov-bisi). Et Iesus¹⁸ <per>fatigatus¹⁹ ex via²⁰ illa²¹ sedit²² apud²³ fontem illum. Et fuit²⁴ tempus (= hora)²⁴ sextum. 7 Venit (*praes.*)²⁵ mulier una²⁵ a-Samaria ad-hauriendam aquam. Dixit illi Iesus: Pota me²⁶. 8 Quia discipuli eius intraverant (*verb.* intrati fuerunt)²⁷ in-civitatem, ut escam emerent. 9 Dixit illi²⁸ mulier illa Samaritana (samariteli): Tu²⁹ Iudaeus es; quomodo²⁹

¹¹⁵ stat (*praes.*) et audit (*praes.*) OT. — ¹¹⁶ gaudet (*praes.*) voce (*instr.*) sponsi OT. — ¹¹⁷ om nunc OT. — ¹¹⁸ om quod meum est OT. — ¹¹⁹ deficere OT. — ¹²⁰ desursumveniens Op. — ¹²¹ super omnes OT. — ¹²² et qui est a-terra OT. — ¹²³ a-<super>caelo autem veniens OT. — ¹²⁴ quod OT. — ¹²⁵ illud testatur OT. — ¹²⁶ om illud OT. — ¹²⁷ accipit OT. — ¹²⁸ eius OT. — ¹²⁹ obsignavit OT. — ¹³⁰ om *igi* OT. — ¹³¹ misit Deus Tb. — ¹³² tradit (*it.*) OT. — ¹³³ om illum OT. — ¹³⁴ omne (+ *ve* Op) commodavit OT. — ¹³⁵ habebit OT. — ¹³⁶ qui autem inoboediens erit Filio (*gen.*) OT. — ¹³⁷ permanet (*verb.* permansus est) OT.

¹ quia OT. — ² om illi OT. — ³ quoniam OT. — ⁴ Iesu plures discipuli (positi-) sunt (= Iesus ... habet) OT. — ⁵ quam Iohannes (iothane) OT. — ⁶ et quia OT. — ⁷ om terram OT. — ⁸ abiit OT. — ⁹ exeundus autem fuit ille a-Samaria OT. — ¹⁰ et venit (*aor.*) OT. — ¹¹ om ille Tb. — ¹² ad-civitatem Samariae OT. — ¹³ quam dicunt (*it.*) OT. — ¹⁴ om illud OT. — ¹⁵ Ioseph (ioseph) filio suo Tb; filio suo Ioseph (ioseph) Op. — ¹⁶ fuit ibi OT. — ¹⁷ om unus OT. — ¹⁸ Iesus (om Iesus Op) autem OT. — ¹⁹ fatigatus OT. — ²⁰ viae ambulatione (= itinere) OT. — ²¹ om illa Tb. — ²² consedit Op. — ²³ super OT. — ²⁴ tempus (= hora) fuit + ut (= quasi) OT. — ²⁵ venit (*aor.*) mulier OT. — ²⁶ + aqua (*acc.*) OT. — ²⁷ abierant (*verb.* abiti fuerunt) OT. — ²⁸ ei-dixit Tb. — ²⁹ quomodo (om quomodo Tb) tu Iudaeus es OT.

ex (= a)³⁰ me bibere³¹ petis ex (= a) muliere hac³² Samaritana³³; quia nequaquam³⁴ propinquant (*it.*)³⁵ Iudaei Samaritanis. 10 Respondit illi³⁶ Iesus et ei-dixit³⁷: Si<-igitur>-forte sciebas (= scires)³⁸ tu donum illud³⁹ Dei et quis est qui loquitur tibi: Quoniam⁴⁰ pota me⁴⁰, tu-forte petebas (= peteres) ex (= ab)⁴¹ illo, si-forte solum dederat (= dedisset) tibi⁴¹ aquam illam⁴² vivam. 11 Dixit illi⁴³ mulier illa: Domine, tu⁴⁴ hydriam non⁴⁴ habes, et fovea (= puteus) alta est; nunc⁴⁵ unde habes tu aquam vivam? 12 Numquid⁴⁶ <si> grandior es tu patre illo⁴⁶ nostro Iacob (iakob), qui hanc foveam commodavit nobis? Et⁴⁷ ipse ex ista⁴⁸ bibebat et⁴⁹ filii eius et pecora eius. 13 Respondit illi⁵⁰ Iesus et ei-dixit⁵¹: Omnis qui bibet⁵² ex ista aqua⁵³ deinde⁵⁴ quoque⁵⁴ sitiet (+ *ve*)⁵⁵. 14 Qui autem biberit ex aqua illa quam⁵⁶ dabo illi, non⁵⁷ sitiet [usque] ad-aeternitatem (= in aeternum)⁵⁸. Aqua autem illa⁵⁸, quam⁵⁹ tradam (= dabo) illi⁶⁰ erit⁶¹ illi⁶² fons aquae emanantis⁶³ in-vitam illam aeternam⁶⁴. 15 Dixit illi mulier illa: Domine, da mihi aquam istam⁶⁵, ut non⁶⁶ sitiam, et nec (= neque) veniam hic (= huc) haurire (*verb.* plere) aquam⁶⁷. 16 Dixit illi Iesus: I⁶⁸ et arcesse⁶⁹ maritum tuum et veni hic (= huc). 17 Respondit mulier illa et ei-dixit: Non <mihi>-est mihi⁷⁰ maritus. Dixit illi Iesus: Bene dixisti quoniam⁷¹ non <mihi>-est⁷² mihi⁷² maritus. 18 Quia quinque mariti (*sg.*) mutati⁷³ sunt (*sg.*) tibi (*verb.* ad-te)⁷³; et qui (+ *igi*)⁷⁴ nunc tibi-est, non est ille tuus maritus⁷⁵; istud iustum⁷⁶ dixisti. 19 Dixit illi⁷⁷ mulier illa: Domine, cogito (= puto)⁷⁸ quoniam⁷⁸ propheta es tu. 20 Patres illi⁷⁹ nostri super montem hunc⁸⁰ adorabant (*verb.* prostrationem dabant), et vos loquimini quoniam in-Ierusalēm solum⁸¹ est locus ubi⁸² dignum-est⁸³ adorare. 21 Dixit illi Iesus: Mulier, tu⁸⁴ crede mihi, quia venient tempora⁸⁵, quando⁸⁶ nec in-monte hoc nec in-Ierusalēm adorabunt⁸⁷ Patrem. 22 Vos adoratis illud⁸⁸ quod non nostis; nos⁸⁹ adoramus quod (+ *igi*)⁹⁰ novimus, quia salvatio (= salus) [ea] Iudaeorum⁹¹ est. 23 Veniunt⁹² autem tempora⁹³ et nunc (+ *ve*) est, quando⁹⁴

³⁰ et ex (= a) Op. — ³¹ aquam Op; aquam ex (= a) me Tb. — ³² om hac OT. — ³³ mulierem Samaritanam: om ex Tb. — ³⁴ non OT. — ³⁵ prope-accedunt (*it.*) Tb; attingunt ... Samaritanos Op. — ³⁶ om illi OT. — ³⁷ dixit illi OT. — ³⁸ noveras (= novisses) Tb. — ³⁹ om illud Op. — ⁴⁰ da mihi aquam ut bibam OT. — ⁴¹ et tibi-forte-dedit (= dedisset) OT. — ⁴² om illam OT. — ⁴³ ei-dixit Op. — ⁴⁴ nec trullam OT. — ⁴⁵ om nunc OT. — ⁴⁶ numquid igitur (om igitur Op) maior es patre: om illo OT. — ⁴⁷ + ille OT. — ⁴⁸ hac OT. — ⁴⁹ om et Op. — ⁵⁰ om illi OT. — ⁵¹ dixit illi OT. — ⁵² bibit OT. — ⁵³ ex aqua hac OT. — ⁵⁴ deinde: om quoque Tb; mihi-commodavit (*sic*: momeca statt merme: deinde) Op. — ⁵⁵ om *ve* OT. — ⁵⁶ + ego OT. — ⁵⁷ iam-non (= non ultra) OT. — ⁵⁸ sed aqua illa (om illa Tb) OT. — ⁵⁹ + ego OT. — ⁶⁰ om illi Tb. — ⁶¹ fiet (*verb.* operabitur *pass.*) OT. — ⁶² in illo OT. — ⁶³ quae ambulabit OT. — ⁶⁴ ad-vitam aeternam OT. — ⁶⁵ illam OT. — ⁶⁶ iam-non OT. — ⁶⁷ om aquam OT. — ⁶⁸ abi OT. — ⁶⁹ advoca Op. — ⁷⁰ mihi-est OT. — ⁷¹ quia OT. — ⁷² tibi-est OT. — ⁷³ tibi-<positi>-fuerunt (= habuisti) OT. — ⁷⁴ om *igi* OT. — ⁷⁵ maritus tuus est OT. — ⁷⁶ verum Op; vere Tb. — ⁷⁷ ei-dixit Tb. — ⁷⁸ specto quia OT. — ⁷⁹ om illi OT. — ⁸⁰ in-monte hoc (+ sed Tb) OT. — ⁸¹ om solum OT. — ⁸² + *igi* OT. — ⁸³ fas-est (=oportet) OT. — ⁸⁴ om tu OT. — ⁸⁵ venit (*praes.*) tempus OT. — ⁸⁶ ubi (*temp.*) OT. — ⁸⁷ sed adorabunt Tb; adorabitis Op. — ⁸⁸ om illud OT. — ⁸⁹ + autem OT. — ⁹⁰ om *igi* OT. — ⁹¹ vita (= salus) ex Iudaeis OT. — ⁹² venit (*praes.*) OT. — ⁹³ tempus OT. — ⁹⁴ ubi (*temp.*) OT.

veri⁹⁵ adorabunt Patrem spiritu et veritate, quia⁹⁶ Pater quoque⁹⁷ istiusmodi (= tales)⁹⁸ adoratores quaerit⁹⁸. 24 Spiritus Deus est⁹⁹, et adoratores eius spiritu et veritate dignum-est¹⁰⁰ adorare. 25 Ei-dixit¹⁰¹ mulier illa: Scio¹⁰² quia Messias (mesia) venit (*praes.*), quem dicunt Christum (k'ristē); quando¹⁰³ veniet, ille nuntiabit¹⁰³ nobis omne. 26 Dixit illi Iesus: Ego sum qui (+ *ese*)¹⁰⁴ loquor tibi. 27 Et in-illo¹⁰⁵ verbo¹⁰⁶ pervenerunt¹⁰⁷ discipuli eius, et demirabantur quia mulieri¹⁰⁸ illi loquebatur¹⁰⁸. Nemo autem¹⁰⁹ ei-dixit¹¹⁰ ex illis: Quoniam¹¹⁰ quid quaeris aut quid loqueris isti¹¹¹? 28 Reliquit¹¹² hydriam¹¹³ illam suam mulier illa¹¹³, et intravit¹¹⁴ ad-civitatē; dixit¹¹⁵ hominibus (*coll.*) illis¹¹⁵: 29 Venite et videte hominem unum¹¹⁶, qui dixit¹¹⁷ mihi¹¹⁷ omne (+ *ve*)¹¹⁸ quod[cum]que feceram (*verb.* a-me operatum (*pass.*)-est)¹¹⁹; num igitur ille¹²⁰ erit¹²⁰ Christus (k'ristē) ille¹²¹? 30 Prodibant (= exibant)¹²² e civitate illa¹²², et veniebant¹²³ ad-eum. 31 Et¹²⁴ dum nondum venerant (*verb.* venti fuerunt) ad-eum, precabantur illum et ei-loquebantur discipuli eius¹²⁴: Magister¹²⁵, panem¹²⁶ manduca! 32 Ille¹²⁷ dixit illis: Ego cibum¹²⁸ habeo manducare (*term.*) quem¹²⁹ vos non nostis. 33 Loquebantur discipuli illi invicem¹³⁰: satin (= numquid)¹³¹ attulit quis isti manducare (*term.*)¹³¹? 34 Dixit illis Iesus: Meus cibus ille¹³² est, ut faciam voluntatem eius¹³³ qui misit me¹³³, et consummem opera¹³⁴ eius. 35 Non vos dixistis¹³⁵ q(uoniam) quattuor menses (*sg.*)¹³⁶ adhuc¹³⁶ et messis¹³⁷ perveniet¹³⁷? Ecce¹³⁸ loquor vobis: Aspicite oculis vestris (*verb.* oculos vestros) et videte arva¹³⁹ (*sg.*) ista¹³⁹, quia alba-facta¹⁴⁰ sunt (*pl.*) et prope-sunt ad-messem¹⁴⁰. 36 Et qui¹⁴¹ <re>metet¹⁴¹ mercedem accipiet, et congregabit (= colliget) fructum in-vitam¹⁴² illam aeternam¹⁴², ut seminans (= seminator)¹⁴³ ille et messor gaudeant in-unum¹⁴³. 37 Hoc (= in hoc)¹⁴⁴ est verbum illud verum, qui alius est qui seminat¹⁴⁵ et alius est qui¹⁴⁶ <re>metet¹⁴⁶. 38 Ego emitto vos ad-<re>metendum quod non vos labo-

⁹⁵ + adoratores OT. — ⁹⁶ et quia Tb. — ⁹⁷ om quoque OT. — ⁹⁸ quaerit adoratores eius (= suos; om eius Tb) OT. — ⁹⁹ est Deus OT. — ¹⁰⁰ fas est (= oportet) OT. — ¹⁰¹ dixit illi Op. — ¹⁰² novi Op; + Domine OT. — ¹⁰³ ubi (*temp.*) veniet ille, nuntiabit OT. — ¹⁰⁴ om *ese* OT. — ¹⁰⁵ hoc OT. — ¹⁰⁶ + tantum OT. — ¹⁰⁷ venerunt OT. — ¹⁰⁸ cum muliere loquebatur OT. — ¹⁰⁹ et nemo Op. — ¹¹⁰ dixit illi OT. — ¹¹¹ loqueris cum illa OT. — ¹¹² et [re]liquit Tb? — ¹¹³ mulier illa hydriam (trullam?) illam eius (om eius Tb) OT. — ¹¹⁴ abiit OT. — ¹¹⁵ et nuntiavit (dixit Tb) hominibus illis civitatis OT. — ¹¹⁶ om unum OT. — ¹¹⁷ nuntiavit mihi Op; mihi-nuntiavit Tb. — ¹¹⁸ om *ve* OT. — ¹¹⁹ operata-sum (= feci) OT. — ¹²⁰ hic est OT. — ¹²¹ om ille OT. — ¹²² et prodierunt a-civitate OT. — ¹²³ venerunt OT. — ¹²⁴ et hoc tantum verbum (verbum tantum Tb) loquebantur illi (*dat.*) discipuli eius (om eius Tb) et ei-dixerunt OT. — ¹²⁵ Rabbi (rabi) OT. — ¹²⁶ om panem OT. — ¹²⁷ ille autem Op; ipse autem Tb. — ¹²⁸ manducabile OT. — ¹²⁹ quod OT. — ¹³⁰ loquebantur invicem discipuli illi OT. — ¹³¹ quoniam aliquis (= quisquam) attulit manducabile OT. — ¹³² hic OT. — ¹³³ mittentis (= missoris) mei OT. — ¹³⁴ opus OT. — ¹³⁵ loquimini (+ ne Tb) OT. — ¹³⁶ adhuc menses sunt OT. — ¹³⁷ venit (*praes.*) messis OT. — ¹³⁸ + en ego OT. — ¹³⁹ fundos OT. — ¹⁴⁰ albi sunt ad-messionem (= messem) nunc (+ *ve*) OT. — ¹⁴¹ messor OT. — ¹⁴² ad-vitam aeternam OT. — ¹⁴³ seminator et messor unaque gaudeant cum illo OT. — ¹⁴⁴ quia hōc Op. — ¹⁴⁵ seminavit OT. — ¹⁴⁶ messor OT.

rastis¹⁴⁷; alii <per>laboraverunt (aor.)¹⁴⁸, et vos in-laborationem (= laborem)¹⁴⁹ eorum intrastis. 39 Et¹⁵⁰ ex civitate illa¹⁵⁰ Samaritanorum¹⁵¹ multi crediderunt in illum (verb. multis credibilis-fuit ille)¹⁵¹ verbo (instr.) mulieris¹⁵² illius testimonio (instr.)¹⁵²: Quoniam dixit mihi omne (+ ve)¹⁵³ quod-[cum]que feceram (verb. a-me operatum (pass.)-erat)¹⁵⁴. 40 Et ut-primum venerunt ad-eum¹⁵⁵ Samaritani illi, precabantur¹⁵⁶ illum commorari (term., esse)¹⁵⁶ cum illis. Et fuit¹⁵⁷ ibi duos dies. 41 Et magis¹⁵⁸ et amplius multi crediderunt in-eum¹⁵⁸ propter¹⁵⁹ verba eius¹⁵⁹. 42 Et¹⁶⁰ loquebantur mulieri illi¹⁶⁰: Non abhinc¹⁶¹ verbo tuo credimus, quia nos a-se (= ipsi) audimus ex (= ab)¹⁶² isto¹⁶², et scimus quia iste¹⁶³ est vere salvator¹⁶⁴ regionis (= mundi). 43 Et post duos¹⁶⁵ dies (sg.) venit¹⁶⁶ illinc, et¹⁶⁷ abiit¹⁶⁷ ad-Galilaeam. 44 Quia a-se¹⁶⁸ ipse testatus-est¹⁶⁸ quoniam propheta in-sua regione contemptibilis¹⁶⁹ est (praes. consuet.)¹⁶⁹. 45 Quando¹⁷⁰ autem ille ivit¹⁷⁰ ad-Galilaeam, exceperunt illum Galilaei (galileveli) illi; quia viderant¹⁷¹ quoque (verb. ab-eis-visum-erat quoque) multum prodigium, quod¹⁷¹ operatus-est (= fecit) in-Ierusalēm in-die-festo illo, quia¹⁷² illi quoque ierant (verb. iti fuerunt) in-diem-festum illum. 46 Ivit¹⁷³ deinde (= iterum) in-Canam Galilaeae¹⁷³, ubi (+ igi) subvertit (= convertit)¹⁷⁴ aquam¹⁷⁴ ad-vinum. Et ibi¹⁷⁵ fuit regalis-famulus unus¹⁷⁵, cuius filius suus (= eius)¹⁷⁶ locatus-est¹⁷⁷ aegrotus¹⁷⁷ in-Capharnaum (kap'ernaom)¹⁷⁸. 47 Ille¹⁷⁹ ut-primum audivit¹⁷⁹ quia¹⁸⁰ Iesus venit (verb. ventus est) a-Iudaea (huriastani) ad-Galilaeam¹⁸¹, venit ad-eum, et¹⁸² precabatur, ut proveheretur (= procederet!)¹⁸³ et sanaret filium illum eius, quia¹⁸⁴ in-propinquo-erat¹⁸⁴ mori (verb. ad-mortem). 48 Dixit illi¹⁸⁵ Iesus: Si<-igitur>¹⁸⁶ signum et prodigium nihil (= nullum) videritis¹⁸⁶, non credetis. 49 Dixit illi regalis-famulus ille¹⁸⁷: Domine, descende¹⁸⁸ dum nondum emortuus est puer ille meus¹⁸⁸. 50 Dixit illi Iesus: Ambula, filius¹⁸⁹ ille tuus vivax est¹⁸⁹. Et credidit homo

¹⁴⁷ vos non <per>laborastis OT. — ¹⁴⁸ <per>laboraverunt (verb. perlaborati sunt) OT. — ¹⁴⁹ inlaborem OT. — ¹⁵⁰ ex civitate autem illa OT. — ¹⁵¹ multi crediderunt in-eum (gen.) Samaritani illi OT. — ¹⁵² illius mulieris quia testabatur OT. — ¹⁵³ om ve OT. — ¹⁵⁴ operatus-sum (= feci) + nuntiavit mihi OT. — ¹⁵⁵ om ad-eum OT. — ¹⁵⁶ loquebantur illi (dat.) ut permaneret OT. — ¹⁵⁷ permansit OT. — ¹⁵⁸ maior (= plurima) multitudo credidit (crediderunt): om in-eum OT. — ¹⁵⁹ verbis eius OT. — ¹⁶⁰ mulieri autem illi (dat.) loquebantur OT. — ¹⁶¹ iam-non (= non ultra) OT. — ¹⁶² audivimus illum OT. — ¹⁶³ hic OT. — ¹⁶⁴ vivificator (= salvator) OT. — ¹⁶⁵ + illos OT. — ¹⁶⁶ prodivit (= exiit) OT. — ¹⁶⁷ om et abiit OT. — ¹⁶⁸ ipse Iesus testabatur OT. — ¹⁶⁹ honorem non habet OT. — ¹⁷⁰ et ubi (temp.) venit (veniebat Tb) OT. — ¹⁷¹ omne viderant quantum OT. — ¹⁷² et OT. — ¹⁷³ venit Iesus deinde (= iterum) quoque ad-Canam in-Galilaeam (Galilaeae Tb) OT. — ¹⁷⁴ operatus-est (= fecit) aquam Tb; facta-est (verb. operata-est pass.) aqua Op. — ¹⁷⁵ aliquis (= quidam) regius (verb. [qui] regii) homo venerat (verb. fuit aliquis ... ventus) OT. — ¹⁷⁶ om suus (= eius) OT. — ¹⁷⁷ aegrotus fuit OT. — ¹⁷⁸ kap'ernaum OT. — ¹⁷⁹ hic audivit OT. — ¹⁸⁰ quoniam OT. — ¹⁸¹ in-Galilaeam Tb. — ¹⁸² om et Op. — ¹⁸³ iret OT. — ¹⁸⁴ qui prope-factus-est Op; qui appropriavit Tb. — ¹⁸⁵ ei-dixit Op. — ¹⁸⁶ si<-igitur> non videritis prodigia (coll.) et signa (coll.) OT. — ¹⁸⁷ regius homo Op; regius ille ille (sic!) Tb. — ¹⁸⁸ veni priusquam (prius[quam] Op) <per>moriatur puer ille OT. — ¹⁸⁹ vivax est filius tuus OT.

ille verbo eius¹⁹⁰, quod ei-dixit¹⁹¹ et abiit. 51 Et ut¹⁹² provehebatur¹⁹² obviabant¹⁹³ illi servi eius¹⁹³ cum-gaudio¹⁹⁴, et¹⁹⁵ dixerunt¹⁹⁵: Quoniam puer¹⁹⁶ ille¹⁹⁶ tuus vivax est. 52 Interrogabat illos propter¹⁹⁷ tempus illud in-quo resipuit¹⁹⁷. Dixerunt illi (*dat.*): Heri in-septimo tempore (= septima hora) reliquit illum aestus (= febris)¹⁹⁸. 53 Percogitaverat (= percogitavit)¹⁹⁹ pater (*verb.* percogitatum-erat a-patre) eius²⁰⁰ tempus²⁰¹ illud in-quo²⁰¹ dixit illi Iesus: Quoniam²⁰² filius²⁰³ tuus vivax est²⁰³ et credidit ille ipse²⁰⁴ et omnis²⁰⁵ domus eius²⁰⁵. 54 Hoc deinde (= rursus)²⁰⁶ secundum²⁰⁶ prodigium fecit²⁰⁷ Iesus progressus (*verb.* ventus)²⁰⁸ a-Iudaea ad-Galilaeam.

5,1 Post hoc dies-festus fuit¹ Iudaeorum, et ascendit Iesus ad-Ierusalēm. 2 Et fuit² in-Ierusalēm in-ovium-lavatorio³ illo⁴ cui [nomen] dicitur hebraice Bethesda (bet'esda)⁵; quinque ut-aulae⁶ (*term.*) fuerunt (*sg.*)⁶. 3 In-quibus (*sg.*)⁷ concisa (= proiecta) posita-est multitudo ingens aegrotorum, caecorum, exarefactorum (= aridorum), claudorum⁷, qui exspectabant⁸ aquae illius conquassationem⁹. 5 Et¹⁰ ibi fuit homo unus¹⁰, qui octodecim¹¹ annos (*sg.*) degerat (*verb.* a-quo . . . intermissum-erat) in aegrotatione (= morbo)¹². 6 Illum¹³ ut-primum vidit Iesus, quia concisus (= proiectus) locatus-est¹³; sciebat¹⁴ quia multum tempus degerat (*verb.* ab-eo-intermissum-erat [usque] ad-ibi [= adhuc])¹⁴; dixit¹⁵ illi: Vis¹⁶ ut-forte vivax fias (*verb.* operaris *pass.*)¹⁶? 7 Dixit¹⁷ illi aegrotus ille¹⁷: Domine, hominem neminem (= nulum)¹⁸ habeo, ut quando aqua haec conquassata-est, et¹⁹ me-in<tro>-iecit (= iniecerit) in-lavatorium illud²⁰, dum ego titubabam²¹ alius²² me citius²³ de<orsum>greditur (*it.*)²⁴. 8 Dixit illi Iesus: Surge, tolle grabatum tuum et abi²⁵. 9 Et sanatus-est²⁶ homo ille; et surrexit²⁷, sustulit grabatum suum et se-vertebat²⁸. Et²⁹ fuit sabbatum (šap'at'i) dies ille²⁹. 10 Dixerunt³⁰ illi (*dat.*) Iudaei illi³¹ sanato illi (*dat.*)³¹: Sabbatum (šapa't'i) est et non licuit³²

¹⁹⁰ illi OT. — ¹⁹¹ dixit illi Iesus OT. — ¹⁹² ut-primum ibat tantum ille OT. — ¹⁹³ servi eius obviabant illi OT. — ¹⁹⁴ om cum-gaudio OT. — ¹⁹⁵ nuntiaverunt et ei-dixerunt OT. — ¹⁹⁶ filius OT. — ¹⁹⁷ quoniam (om Tb) in-quo tempore tolerabilior factus-est (*verb.* operatus-est *pass.*) ille OT. — ¹⁹⁸ + ille Tb. — ¹⁹⁹ et percogitaverat OT. — ²⁰⁰ ille (om Op) illius pueri OT. — ²⁰¹ quia in-illo tempore tantum OT. — ²⁰² om quoniam Tb. — ²⁰³ vivax est filius tuus OT. — ²⁰⁴ om ipse OT. — ²⁰⁵ omnes domestici eius Tb. — ²⁰⁶ rursum (om Tb) secundum OT. — ²⁰⁷ operatus-est OT. — ²⁰⁸ cum venit OT.

¹ fuit dies-festus OT. — ² est OT. — ³ in-ovium lavatorio Op. — ⁴ om illo Tb. — ⁵ stagnum quem dicunt (*it.*) hebraice Bethesda (bet'isda Op.) OT. — ⁶ porticus (stova!) fuerunt OT. — ⁷ et (om Tb) in his (illis Op) (*sg.*!) fuit (commorabatur Tb) multitudo infirmorum, caeci (*coll.*), claudi (*coll.*), exarefacti (*coll.*) OT. — ⁸ [ex]spectant (*praes. cons.*) OT. — ⁹ concitationem OT. — ¹⁰ fuit aliquis (= quidam) ibi homo OT. — ¹¹ triginta octo (*verb.* viginti et octodecim!) OT. — ¹² in languore (= infirmitate) OT. — ¹³ hunc vidit Iesus positum OT. — ¹⁴ et animadvertit (*aor.*) quia multos annos (*sg.*) habet (= haberet) in languore (= infirmitate) OT. — ¹⁵ et dixit OT. — ¹⁶ visne ut saneris OT. — ¹⁷ respondit infirmus ille OT; + et ei-dixit Tb. — ¹⁸ non OT. — ¹⁹ om et Tb. — ²⁰ hoc OT. — ²¹ veniebam OT. — ²² alii Op. — ²³ antequam me OT. — ²⁴ de<orsum>grediuntur (*it.*) et sanantur (*it.*) Op; de<orsum>it (*it.*) et sanatur (*it.*) Tb. — ²⁵ ambula OT. — ²⁶ revixit OT. — ²⁷ om surrexit OT. — ²⁸ abiit OT. — ²⁹ fuit autem dies ille sabbatum (šabat'i) OT. — ³⁰ loquebantur OT. — ³¹ om illi sanato illi OT. — ³² fas est OT.

(*verb.* ordo fuit) tibi (*verb.* ad-te) sibi-superpendere (= imponere)³³ grabatum istum³⁴. 11 Respondit³⁵ et eis-dixit³⁶: Qui (+ *igi*) me-sanavit, ille dixit mihi: Tolle grabatum tuum et ambula. 12 Interrogabant illum³⁷: Quis est homo ille³⁸ qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum et te-verte³⁹? 13 Sanatus autem ille non sciebat⁴⁰ quis fuit (= esset)⁴¹, quia Iesus [e]-vasit⁴² <foras->de tumultu (= turbatione) illo⁴² in-loco illo. 14 Post hoc invenit illum Iesus⁴³ in-templo illo⁴⁴ et ei-dixit⁴⁵: Ecce istic⁴⁶ sanatus es⁴⁷; ne-iam pecces (= iam noli peccare), ut non (= ne) peius⁴⁸ tibi-sit (fiat)⁴⁹. 15 Abiit homo ille et nuntiavit Iudaeis illis: Quoniam Iesus fuit⁵⁰, qui (+ *igi*)⁵¹ sanavit me. 16 Et propter hoc persequiebantur Iesum⁵² Iudaei illi⁵², quia hoc operabatur in sabbato (šap'at'i). 17 Respondit⁵³ illis Iesus⁵³: Pater meus usque ad-hoc-tempus⁵⁴ operatur et ego quoque operor. 18 Propter hoc magis quaerebant illum⁵⁵ Iudaei illi occidere (*term.*)⁵⁵, quia non solum propter⁵⁶ sabbatorum solutionem⁵⁶, sed quia⁵⁷ ut-patrem suum vindicabat Deum⁵⁷ et semetipsum (*verb.* caput suum) aequabat Deo⁵⁸. 19 Respondit Iesus et dixit illis: Profecto (mart'liad) iustum (mart'ali)⁵⁹ loquor vobis, non (*ver*)⁶⁰ potestas-est Filio hominis operari (*verb.* ad-opus) a-semetipso⁶¹ (*verb.* a-capite suo) nihil (= quicquam)⁶¹, nisi⁶² videt (*it.*) quid (= quod) Pater operatur (*praes. cons.*)⁶²; quia quod[cum]que⁶³ ille operatur, eius similiter (= in similitudinem eius) quoque Filius operatur⁶³. 20 Quia Patri carus-est Filius (= Pater diligit Filium), et omne (+ *ve*) ostendit illi quod[cum]que⁶⁴ ille (= αὐτός) operatur, et grandiora⁶⁵ (= maiora) adhuc his (*sg.*) ostendet illi opera⁶⁵, ut vos miremini. 21 Quia sicut⁶⁶ Pater suscitabit mortuos et vivum faciet⁶⁶, isto [-modo] quoque⁶⁷ Filius quos volet⁶⁸ vivos faciet⁶⁸. 22 Et⁶⁹ nec Pater iudicabit quem (*vis* = quemquam)⁶⁹, sed iudicium omne⁷⁰ tradidit⁷¹ Filio. 23 Ut omnes honorem faciant Filio (= honorificent Filium)⁷², sicut⁷³ honorem faciunt Patri (= honorificant

³³ tollere OT. — ³⁴ tuum OT. — ³⁵ ille autem respondit Op. — ³⁶ dixit illis Ad^c OT. — ³⁷ + Iudaei illi et eis-dixerunt OT. — ³⁸ om homo ille OT. — ³⁹ ambula OT. — ⁴⁰ novit OT. — ⁴¹ est (= sit) OT. — ⁴² transconditus-est (= se abscondit) quia populus fuit OT. — ⁴³ om Iesus Tb. — ⁴⁴ in templo illo (om illo Tb) OT. — ⁴⁵ dixit illi Ad^c OT. — ⁴⁶ om istic Tb. — ⁴⁷ vivax factus-es (*verb.* operatus-es *pass.*) OT. — ⁴⁸ + quoddam OT. — ⁴⁹ sit (fiat) tibi OT. — ⁵⁰ est OT. — ⁵¹ om *igi* OT. — ⁵² Iudaei illum Iesum OT. — ⁵³ Iesus autem respondit et dixit illis OT. — ⁵⁴ hactenus (*verb.* us[que] ad hic *adv.*) OT. — ⁵⁵ Iudaei illi occidere Iesum OT. — ⁵⁶ sabbatum solvebat OT. — ⁵⁷ Deum quoque ut-patrem suum loquebatur (= dicebat) OT. — ⁵⁸ aequalem faciebat semetipsum Dei Op; semetipsum aequalem faciebat Dei Tb. — ⁵⁹ amen amen OT. — ⁶⁰ non (*ara*) OT. — ⁶¹ nec unum quid (= quicquam) a-semetipso OT. — ⁶² si<-igitur> non viderit (*fut. II.*) quoddam a Patre factum (*verb.* opus) OT. — ⁶³ quantum (+ *igi*) Pater operatur illud (om illud Tb) Filius isto-eodem [-modo] similiter operatur OT. — ⁶⁴ quantum[cum]que OT. — ⁶⁵ maius adhuc his (*sg.*) ostendet illi opus OT. — ⁶⁶ sicut (+ *igi*) Pater suscitavit mortuos et vivificat OT. — ⁶⁷ isto-eodem-modo OT. — ⁶⁸ vult vivificat OT. — ⁶⁹ nec [amplius] Pater iudicat (*it.*) neminem (= quemquam) OT. — ⁷⁰ omne iudicium OT. — ⁷¹ commodavit OT. — ⁷² honorem dent Filio (= honorant Filium) OT. — ⁷³ sicut (+ *igi*) honorem dant Patri (= honorant Patrem) OT.

Patrem)⁷³; qui⁷⁴ glorificabit⁷⁵ Filium glorificabit Patrem mittentem eum (*verb.* missorem eius)⁷⁵. 24 Profecto (mart'liad) iustum (mart'ali)⁷⁶ loquor vobis, quia qui verbum meum⁷⁷ audierit, et crediderit illi⁷⁸ qui misit⁷⁸ me, accipiet⁷⁹ vitam illam⁸⁰ aeternam, et in-iudicium⁸¹ non⁸² intrabit, sed <de>transmutabitur⁸³ ex morte ad-vitam. 25 Profecto iustum⁷⁶ loquor vobis, quia venit (*praes.*) tempus (= hora) et nunc (+ *ve*) est, ubi (*temp.*) mortui audient vocem⁸⁴ Filii illius Dei⁸⁴; et qui audient, vivent. 26 Quia sicut⁸⁵ Pater habet vitam cum semetipso (*verb.* cum capite suo), isto-eodem[-modo] tradidit⁸⁶ Filio ut habeat vitam cum semetipso. 27 Et potestatem commodavit illi⁸⁷, ut⁸⁸ iudicet⁸⁸, et⁸⁹ quia Filius hominis est hic⁹⁰. 28 Cur miramini⁹⁰? Quia veniet⁹¹ tempus (= hora) in-quo (= in qua) omnes qui positi-erunt in-monumentis (*coll.*)⁹² audient vocem eius⁹³. 29 Et prodibunt⁹⁴ boni operatores (= bonum facientes) ad-surrectionem vitae⁹⁵, et maligni (*gen.*) operatores (= malum facientes)⁹⁶ ad-surrectionem⁹⁷ iudicii. 30 Non potestas-est⁹⁸ mihi (= possum ego)⁹⁸ a-memetipso (*verb.* a-capite meo) nihil (= quicquam). Sed sicut audio iudico, et iudicium meum iustum est. Quia non quaero voluntatem meam, sed voluntatem mittentis me (*verb.* missoris mei). 31 Si<-igitur> ego testabor (*fut. II.*)⁹⁹ propter me¹⁰⁰, et¹⁰¹ testimonium meum non verum est¹⁰². 32 Alius est qui testatur propter me, et vos¹⁰³ nostis¹⁰⁴, quia verum est testimonium eius, quod testatus-est¹⁰⁵ propter me. 33 Vos eos-transmisistis¹⁰⁶ ad-Iohannem (iovanesa *gen.*)¹⁰⁷; et testatus-est propter¹⁰⁸ veritatem illam¹⁰⁸. 34 Ego autem non¹⁰⁹ ex (= ab) homine recipio testimonium¹⁰⁹; sed hoc loquor ut vos effugiatis (= salvemini)¹¹⁰. 35 Ille fuit lucerna, quae accensa¹¹¹ lucebat¹¹¹; et vos¹¹² voluistis tempus unum (= horam unam) hilari¹¹³ esse¹¹³ in-lumine eius. 36 Ego autem habeo testimonium maius Iohanne (iovine). Quia opera¹¹⁴ illa, quae mihi-commodavit Pater, ut consummem illa, eadem¹¹⁴ opera quae operor, testantur propter me. Quia Pater misit me. 37 Et qui misit me Pater, ille testatur¹¹⁵ propter me. Vos nequaquam¹¹⁶ vocem eius audistis¹¹⁷, et nec fulgur¹¹⁸

⁷⁴ quia qui OT. — ⁷⁵ honorem dabit Filio (= honorabit Filium) ille honorem dedit Patri, qui misit illum OT. — ⁷⁶ amen amen OT. — ⁷⁷ verba mea et (om et Op) OT. — ⁷⁸ mittenti OT. — ⁷⁹ habebit ille OT. — ⁸⁰ om illam OT. — ⁸¹ + illud OT. — ⁸² nihil (= nullo modo) Op. — ⁸³ + ille OT. — ⁸⁴ verba Filii Dei OT. — ⁸⁵ + *igi* OT. — ⁸⁶ isto [-modo] quoque commodavit OT. — ⁸⁷ huic Tb. — ⁸⁸ ad-iudicium faciendum OT. — ⁸⁹ om et OT. — ⁹⁰ ne miremini hoc OT. — ⁹¹ venit (*praes.*) OT. — ⁹² in-sepulcris (*coll.*) OT. — ⁹³ vocem eius audient Op. — ⁹⁴ + et Tb. — ⁹⁵ in-surrectionem aeternam Op; surgent in-vitam aeternam Tb. — ⁹⁶ mali (*gen.*) autem operatores OT. — ⁹⁷ in-surrectionem OT. — ⁹⁸ potestas-est mihi operari (*term.*) OT. — ⁹⁹ testabor (*fut. I.*) — ¹⁰⁰ propter memetipsum OT. — ¹⁰¹ om et OT. — ¹⁰² est verum OT. — ¹⁰³ om vos OT. — ¹⁰⁴ novi Op; scio Tb. — ¹⁰⁵ testatur OT. — ¹⁰⁶ transmisistis OT 1329. — ¹⁰⁷ iovanēs *gen.* OT. — ¹⁰⁸ verum OT; vere 1329. — ¹⁰⁹ testimonium ex homine non recipiam OT 1329. — ¹¹⁰ vivatis OT 1329; + quia OT. — ¹¹¹ accensa (+ et Op) clara OT; accensa clare 1329. — ¹¹² vos autem OT 1329. — ¹¹³ gaudium OT. — ¹¹⁴ opus quod commodavit mihi Pater ut consummem illud haec (+ *ve* Op) OT. — ¹¹⁵ testatus-est OT. — ¹¹⁶ non Op; nec Tb. — ¹¹⁷ + *me* (= sane?) Op. — ¹¹⁸ imaginem OT.

a-vobis-visum-est (= vidistis)¹¹⁹. 38 Et¹²⁰ nec verba eius sunt inter vos <per>habitantia¹²⁰, quia quem¹²¹ ille misit, vos non [ei] creditis¹²². 39 Conquirite libros (*coll.*)¹²³, quia vos cogitatis (= putatis) <foras->de¹²⁴ (= ex) illis¹²⁴ [ap]prehendere (*term.*)¹²⁵ vitam illam aeternam; et illi sunt qui testantur propter me. Quo (= in quibus) cogitatis (= putatis) propter me [ap]prehendere (*term.*) vitam¹²⁶. 40 Et vos non vultis venire (*term.*) ad-me, ut vitam habeatis. 41 Ego gloriam ex (= ab) hominibus non recipio¹²⁷. 42 Sed novi vos, quia dilectionem Dei non habetis¹²⁸. 43 Veni¹²⁹ nomine Patris mei, et non excipitis me¹³⁰; si¹³¹ alius aliquis¹³¹ venerit suo nomine¹³², illum excipietis. 44 Quomodo¹³³ praevaleritis (= poteritis) credere (*verb.* ad-fidem)¹³⁴, quia gloriam invicem (= ab invicem) accipitis, et gloriam solius Dei non quaeritis? 45 Ne cogitetis (= putetis) quomodo-forte¹³⁵ ego malignum-loquens¹³⁶ quoddam feci (= maledictionem quandam faciam) propter vos (= de vobis) coram Deo¹³⁶; est¹³⁷ qui malignum-loquens (= maledicens) est propter vos¹³⁷ Moyses (mose), cui (= in quo) (+ *igi*)¹³⁸ vos speratis. 46 Si<-igitur>-forte vos¹³⁹ credidistis (= crederetis) Moysi (*gen.*), credidistis-forte (= crederetis) mihi quoque, quia ille propter me descripsit. 47 Si<-igitur> eius¹⁴⁰ illis descriptis¹⁴⁰ non creditis, quomodo¹⁴¹ meis his verbis¹⁴¹ credetis?

(Fortsetzung folgt)

¹¹⁹ vidistis OT. — ¹²⁰ et verbum eius non est vobiscum permanens OT. — ¹²¹ + *igi* OT. — ¹²² huic vos non creditis Tb. — ¹²³ ex libris (*pl.*) OT. — ¹²⁴ in vobismetipsis Tb; in-vobismetipsis Op. — ¹²⁵ quoniam habetis OT. — ¹²⁶ om quo cogitatis propter me [ap]prehendere vitam OT. — ¹²⁷ recipiam OT. — ¹²⁸ + cum vobismetipsis OT. — ¹²⁹ + ego OT. — ¹³⁰ me-excepistis OT. — ¹³¹ si<-igitur> alius OT. — ¹³² nomine suo OT. — ¹³³ + num igitur OT. — ¹³⁴ potestasest vobis (= potestis vos) credere (*term.*) OT. — ¹³⁵ quoniam OT. — ¹³⁶ accusavi vos Patri (= apud Patrem) OT. — ¹³⁷ est accusans vos (*verb.* accusator vester) OT. — ¹³⁸ om *igi* OT. — ¹³⁹ om vos OT. — ¹⁴⁰ libris eius Op; eius libris Tb. — ¹⁴¹ meis verbis quomodo num Tb; quomodo num verbis meis Op.